

ผลงานภาพพิมพ์จากการค้นหาอัตลักษณ์ในอีสาน
(The art of Printmaking from the Quest to find
I-san Identity)

อานนท์ สัจวงดี¹
Arnon Sungvondee

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

“อีสาน” หมายถึง ดินแดนที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การค้นหาประเด็นทางอัตลักษณ์อีสานนั้น มีมิติที่มากมายทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา ค่านิยม จากความหลากหลายนี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจในการสืบค้นคว้าหาความหมายของคำว่า “อัตลักษณ์อีสาน” จากมิติที่มากมายและความหลากหลายที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้สร้างสรรค์ได้ตีกรอบนำแนวคิดเรื่องสภาพอากาศที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตามฤดูกาล ภูมิประเทศที่ตั้งบริเวณแถบเส้นศูนย์สูตรที่มีอุณหภูมิที่สูงเกือบตลอดทั้งปี ความร้อน ความแล้ง การแปรเปลี่ยนก่อเกิดสภาพ ร่องรอย พื้นผิวต่างๆ อันสะท้อนให้เห็นถึงความงามที่เกิดขึ้นในความลำบากยากแค้น แปรเปลี่ยนเป็นสุนทรียะวิถีแห่งการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิด ประเพณี วัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง จนก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าดำเนินสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ผู้คนอีสานมีความเคารพศรัทธาในธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง มีคุณลักษณะการอยู่อย่างเรียบง่าย ซึ่งนั่นก็ได้หมายถึงความหยาบกร้านในเรื่องวิถีการดำรงชีวิต แต่หากหมายถึงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างชาญฉลาด และในความเรียบง่ายนี้เอง อีกบทบาทหนึ่งจึงทำให้คนอีสานมีความผูกพันกับศาสนา การเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ และฤดูกาลเป็นสำคัญ

จากเนื้อหาที่มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนดังกล่าวได้นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะภาพพิมพ์ ด้วยการใช้ร่องรอยการกระทำของเวลาและสภาพแวดล้อม เช่น ดิน เปลือกไม้ มาสร้างสรรค์ในผลงานด้วยการประสานกันของเส้นที่มีลักษณะประสานไปมาจนเกิดเป็นน้ำหนัก รูปทรง พื้นผิว มิติและพื้นที่ว่าง เกิดการนำพาผ่านความหมายเชิงสัญลักษณ์อันได้แก่ ขาวนา กระบือ ดั่ง เขาสัตว์ ด้วยเทคนิควิธีการภาพพิมพ์วัสดุและภาพพิมพ์ร่องลึกจำนวนทั้งสิ้น 5 ชิ้น

คำสำคัญ : อัตลักษณ์อีสาน, สัญลักษณ์, ศิลปะภาพพิมพ์

Abstract

“East” refers to the territory of northeastern Thailand. The search for identity issues in the Northeast. There are many dimensions in terms of social, political, economic, cultural, educational values. This diversity is an interesting starting point in the search for the meaning of the word. “I-San identity” from the many dimensions and diversity mentioned above. The creator has framed the concept of seasonal weather. The terrain is located at the equatorial zone with high temperatures almost all year round. Heat, drought, variability cause surface traces, reflecting the beauty of the hardships. It transforms into aesthetics, a way of life that creates a cultural tradition that is deeply connected to nature. Until it has become a valuable identity, it has been inherited to the present. I-San people have respect Faith in nature deeply It has easy-to-eat features. That does not mean that the rough way of life. But if it means intelligently adjusting to the environment. And in this simplicity itself. Another role is to make I-san people associated with religion, agriculture, animal husbandry. And the season is important.

From the content of such a clear identity has led to the creative process of graphic arts. By using time and environment cues, such as bark clay, to create in the work by harmonizing the lines that bind into shapes, weights, shapes, surfaces, dimensions and space. The symbolic meaning of farmers, buffaloes, beetles, animals, with the technique of printing, material and imprints of trenches.

Keywords : I-San Identity, Semiotic East, Printmaking arts

บทนำ

ประวัติศาสตร์ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่เรียกว่าภาค “อีสาน” มีอารยธรรมที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือดินแดนนี้หลายยุคตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคอาณาจักรทวารวดี ยุคอาณาจักรขอม ยุคอาณาจักรล้านช้าง และยุคอาณาจักรสยามจนถึงยุคปัจจุบัน วัฒนธรรมที่หลากหลายเกิดจากชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันที่หลากหลาย

อัตลักษณ์เฉพาะของภาคอีสานนั้นมีมากมายหลากหลาย ปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีค่อนมีคนกล่าวถึงและมีส่วนสำคัญนั้นเกิดจากสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศและลักษณะที่ตั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม รวมไปถึงการประดิษฐ์เครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน การผลิตวัสดุและวิธีการใช้ประโยชน์นั้นมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในภูมิภาคอื่น ถึงแม้จะมีที่มาร่วมกันจากธรรมชาติและการปรับใช้เพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

ประเพณีของท้องถิ่นอีสานมีอยู่หลายอย่างเกี่ยวข้องกับภูมิมติของช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย มีประเพณีที่สำคัญตลอดทั้งปีเช่นประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีบุญบั้งไฟพญานาค เป็นต้นซึ่งก็เกี่ยวข้องกับช่วงฤดูกาลเป็นหลัก ดินแดนอีสานเป็นดินแดนที่มีความมั่งคั่งทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศิลปะ และธรรมชาติอย่างมาก แม้ว่าอารยธรรมในอีสานจะมีหลากหลาย แต่ด้วยลักษณะภูมิประเทศและวิถีชีวิตของผู้คนที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยของธรรมชาติจึงทำให้หลายอย่างเกิดอัตลักษณ์ที่มีลักษณะพื้นถิ่นสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อค้นหาอัตลักษณ์อีสานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์
- เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์จากอัตลักษณ์อีสาน
- เพื่อรวบรวมกระบวนการในการสร้างสรรค์ การวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ทางทัศนศิลป์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ โดยนำอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ มาใช้เป็นฐานในการคิดและในสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปกรรม ได้แก่ อัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรม, จิตรกรรม, ประติมากรรม, ภาษาและวรรณกรรมอัตลักษณ์ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หัตถกรรม, เกษตรกรรม, อาหาร, ศิลปะประยุกต์ อัตลักษณ์ทางด้านวิถีชุมชนและสังคม เช่น ศาสนาและประเพณี, ความเชื่อท้องถิ่น อัตลักษณ์ทางด้านอื่นๆ ลักษณะภูมิประเทศ, ฤดูกาล จำนวนผลงานภาพพิมพ์ 5 ชิ้น ขนาดชิ้นละ 60 x 80 เซนติเมตร

ทฤษฎี สมมติฐาน และ / หรือกรอบแนวความคิดของการวิจัย

วิธีการในการดำเนินงาน เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ โดยนำเอาอัตลักษณ์อีสานที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด เทคนิค กลวิธี รูปแบบ ขั้นตอนการทำงาน ลักษณะของผลงาน จากนั้นจึงสรุปองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์ต่อไป

กระบวนการสร้างสรรค์

วิธีในการดำเนินงานเริ่มต้นจากแนวคิดการค้นหาทัศนธาตุต่างๆ ที่เด่นชัดในอัตลักษณ์อีสาน เพื่อกำหนดรูปแบบนำไปสู่ร่างภาพ ทดลองเทคนิควิธีการทางศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ หลังจากนั้นรวบรวมผลงาน แนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้

ค้นหาทัศนธาตุต่างๆ ที่เด่นชัดในอัตลักษณ์อีสาน

แนวคิดที่หนึ่ง

- อิทธิพลและข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน เช่นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์

ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑

แนวคิดที่สอง

- อิทธิพลที่ได้จากสภาพแวดล้อม เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้ง เป็นต้น

แนวคิดที่สาม

- ความคิดเห็นในด้านปรัชญาและความเชื่อรวมไปถึงประเพณีวัฒนธรรมอีสาน

ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวอีสานที่สำคัญนั้น นับว่ามีส่วนช่วยให้การดำรงชีวิตของสังคมอีสาน มีความสงบร่มเย็น ความเชื่อในเรื่อง ภูตผี เทพอารักษ์ ถูกกำหนดขึ้นด้วยจุดประสงค์แฝงเร้นให้เกิด การอนุรักษ์ทรัพยากร พื้นถิ่น สร้างแหล่งอาหาร พืชพันธุ์อันอุดมสมบูรณ์ และช่วยรักษาป่าไม้ให้กับชุมชน หลากๆ ประเพณีจึงมีขึ้นเพื่อรวมใจของคนในชุมชน สร้างขวัญกำลังใจในการประกอบ สัมมาอาชีพ และยังเกี่ยวเนื่องไปถึงการแปรเปลี่ยนของฤดูกาล ข้อกำหนดสำคัญต่อ พฤติกรรมนี้คือธรรมชาติอันเป็นเหตุผลอันยิ่งใหญ่ ล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นอันทรงคุณค่า

กำหนดแนวความคิด

แนวคิดที่หนึ่ง + แนวคิดที่สอง + แนวคิดที่สาม = วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ คนอีสานเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นสังคมเกษตรกรรม พึ่งพาและอยู่ร่วมกันกับสภาพ ภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศตามฤดูกาล

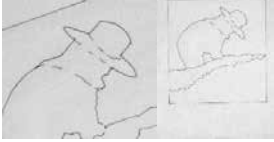
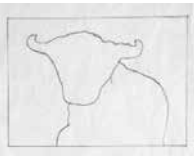
จากแนวคิดทั้งสามได้นำไปสู่การค้นหาวางอย่างหนึ่งที่สำคัญนั่นคือธรรมชาติ อัตลักษณ์ที่ผู้คนมิได้กล่าวถึง ความธรรมดาสามัญที่พบเจอได้ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงวันแล้ววันเล่าของสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การปรับตัวของมนุษย์ และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งเหล่านี้มิเคยหยุดนิ่ง เคลื่อนตัว ตลอดเวลา มีการแทนที่และแทรกตัวในพื้นที่สาธารณะ เปรียบเสมือนเดียวกับความหมาย ของคำว่าอัตลักษณ์อีสานที่ไม่เคยหยุดนิ่งในมุมมองของข้าพเจ้า

วิธีการสร้างภาพร่าง

การสร้างภาพร่างในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดรูปทรงของที่มาผลงานไว้ ได้แก่ รูปทรงขานา, รูปทรงกระป๋อง, รูปทรงดวงกว้างและรูปทรงเขาสัตว์ ด้วยเหตุผลที่เกิดจากความสนใจต่อเรื่องราวในสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว ในทางกายภาพที่เกิดขึ้น การพึ่งพาอาศัยระหว่างสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและฤดูกาล

ภาพประกอบที่ 1 : ภาพตารางประกอบวิธีการสร้างภาพร่าง

ภาพแสดงการสร้างรูปทรงผลงาน	คำอธิบาย
	ภาพต้นแบบในการสร้างรูปทรง
	แปลงภาพจากต้นแบบเป็นภาพขาว – ดำ
	สร้างภาพให้ไม่ชัดเจนด้วยการใช้กระดาษลอกลาย ทาบไปบนต้นแบบ เป็นการแปลงเนื้อหาสาระที่อัต ลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
	ร่างรูปทรงที่ได้จากต้นแบบ

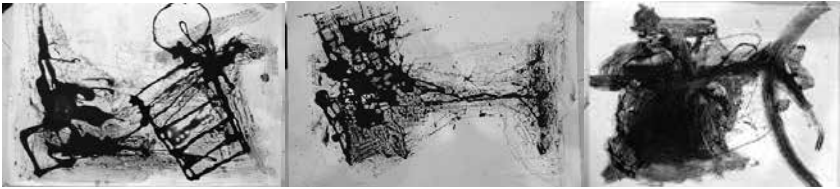
	รูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	ภาพแสดงพื้นที่ว่างและรูปทรงที่ใช้มาสร้างผลงาน สีเขียวแสดงการทำงานของรูปทรง สีแดงแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง
	ภาพต้นแบบในการสร้างรูปทรง
	แปลงภาพจากต้นแบบเป็นภาพขาว – ดำ
	สร้างภาพให้ไม่ชัดเจนด้วยการใช้กระดาษลอกลาย ทาบไปบนต้นแบบ การแปลงเนื้อหาสาระที่อัด ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
	ร่างรูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	รูปทรงที่ได้จากต้นแบบ

	ภาพแสดงพื้นที่ว่างและรูปทรงที่ใช้มาสร้างผลงาน สีเขียวแสดงการทำงานของรูปทรง สีแดงแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง
	ภาพต้นแบบในการสร้างรูปทรง
	แปลงภาพจากต้นแบบเป็นภาพขาว – ดำ
	สร้างภาพให้ไม่ชัดเจนด้วยการใช้กระดาษลอกลาย ทาบไปบนต้นแบบ การแปลงเนื้อหาสาระที่อัต ลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
	ร่างรูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	รูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	ภาพแสดงพื้นที่ว่างและรูปทรงที่ใช้มาสร้างผลงาน สีเขียวแสดงการทำงานของรูปทรง สีแดงแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง

	ภาพต้นแบบในการสร้างรูปทรง
	แปลงภาพจากต้นแบบเป็นภาพขาว – ดำ
	สร้างภาพให้ไม่ชัดเจนด้วยการใช้กระดาษลอกลาย ทาบไปบนต้นแบบ
	ร่างรูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	รูปทรงที่ได้จากต้นแบบ
	ภาพแสดงพื้นที่ว่างและรูปทรงที่ใช้มาสร้างผลงาน สีเขียวแสดงการทำงานของรูปทรง สีแดงแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง

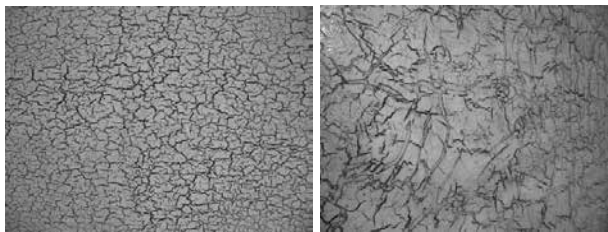
ทดลองเทคนิควิธีการทางศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์

การสร้างรูปทรงเกิดจากการแบ่งแม่พิมพ์ออกเป็นค่าแต่ละน้ำหนัก เพื่อเวลาพิมพ์จะได้เกิดร่องรอยในการทับซ้อนกันของเส้นจนเกิดเป็นมิติและรูปทรงที่ต้องการ สีดำที่เกิดบนแม่พิมพ์เกิดจากกาวลาเท็กซ์ผสมกับหมึกจีนเพื่อให้่ายต่อการทำงานในการสร้างรูปทรงและควบคุมสีแปรง

ภาพประกอบที่ 2 : การสร้างแม่พิมพ์

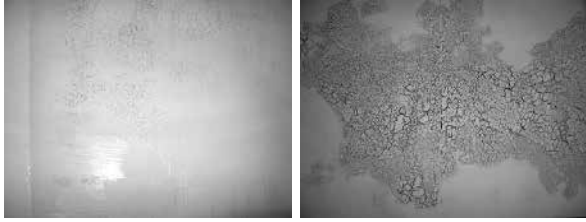
เมื่อสีพลาสติกแห้งจะเห็นร่องรอยพื้นผิวของรอยแตกตามบริเวณที่ผู้สร้างสรรค์เองได้กำหนดไว้ อันเกิดจากการหดตัวของน้ำที่มีอยู่ในกาวลาเท็กซ์และสีพลาสติก ส่วนจะมีรอยแตกมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณกาวและเนื้อสีพลาสติก หลังจากนั้นนำไปเข้าแท่นพิมพ์ภาพพิมพ์เพื่อให้แม่พิมพ์เซ็ตตัวเอง

ภาพประกอบที่ 3 : ภาพแสดงร่องรอยเมื่อสีน้ำพลาสติกแห้ง

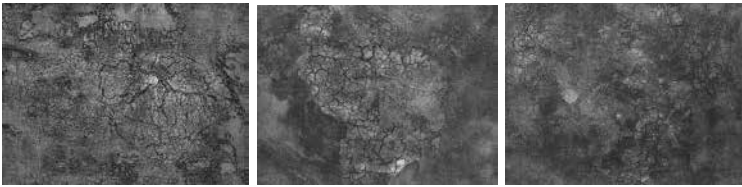
หลังจากเข้าแท่นพิมพ์เรียบร้อยแล้วให้ใช้แลคเกอร์หรือยูรีเทรนเคลือบผิวด้านหน้าไว้ โดยทาด้วยกันสองครั้งเพื่อให้พื้นผิวเกิดความมันวาวและไม่ดูดซับหมึกพิมพ์ในระหว่างการเช็ดหมึกพิมพ์

ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑

ภาพประกอบที่ 4 : ภาพแสดงพื้นผิวที่เคลือบแลคเกอร์

นำแม่พิมพ์ที่ได้จากการทำพื้นผิวและรูปทรงมาทำการทดลองพิมพ์เพื่อดูการทับซ้อนของค่าน้ำหนัก รวมไปถึงร่องรอยและพื้นผิว อีกทั้งยังแก้ไขบางส่วนของแม่พิมพ์ในบริเวณพื้นที่ที่ไม่ต้องการ

ภาพประกอบที่ 5 : ภาพแสดงพื้นผิวที่ได้จากแม่พิมพ์

นำแม่พิมพ์ที่ได้มาทำการพิมพ์ด้วยวิธีการทางเทคนิคภาพพิมพ์โลหะ (Etching) และภาพพิมพ์วัสดุปะติด (Collagraph) ผ่านการซ้อนกันด้วยแต่ละชั้นของน้ำหนักที่เกิดขึ้นบนแม่พิมพ์และรูปทรงที่ได้กำหนดไว้

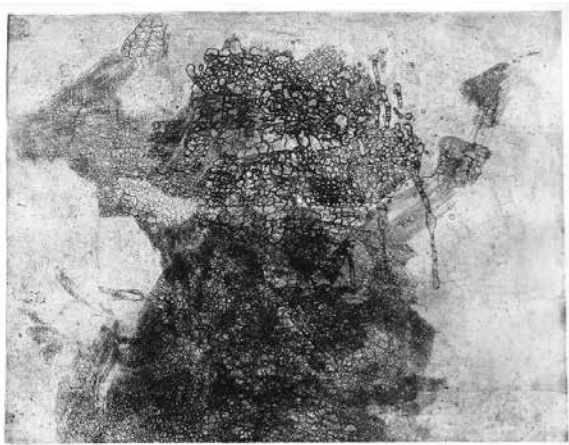

ภาพประกอบที่ 6 : ภาพแสดงการพิมพ์ผลงาน

ผลงานที่ได้ทั้งหมด 5 ชิ้น

ภาพประกอบที่ 7 : ชื่อผลงาน Fracture Series no.1 ขนาด 60 x 80 cm.
เทคนิค Collagraph, Intaglio

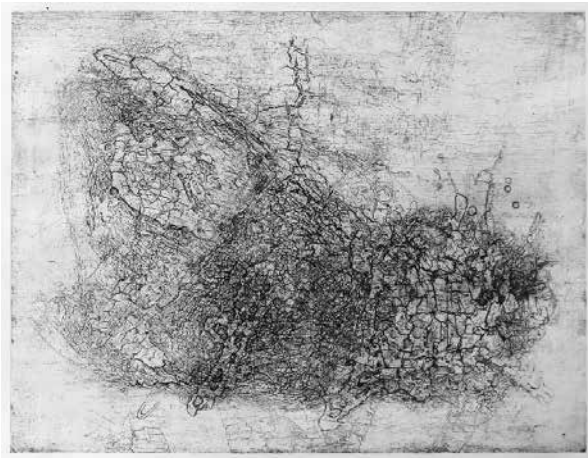

ภาพประกอบที่ 8 : ชื่อผลงาน Fracture Series no.2 ขนาด 60 x 80 cm.
เทคนิค Collagraph, Intaglio

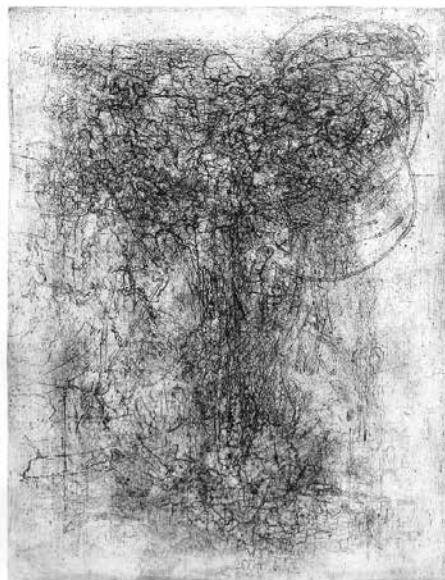
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑

ภาพประกอบที่ 9 : ชื่อผลงาน Fracture Series no.3 ขนาด 60 x 80 เซนติเมตร
เทคนิค Collagraph, Intaglio

ภาพประกอบที่ 10 : ชื่อผลงาน Fracture Series no.8 ขนาด 60 x 80 cm.
เทคนิค Collagraph, Intaglio

ภาพประกอบที่ 11 : ชื่อผลงาน Fracture Series no.12 ขนาด 60 x 80 cm.
เทคนิค Collagraph, Intaglio

อภิปรายผล

การสร้างสรรคผลงานภาพพิมพ์จากการค้นหาอัตลักษณ์ในอีสาน ถูกสร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายในการค้นหาอัตลักษณ์ที่อยู่ในวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีกรอบความคิดในเรื่องความสัมพันธ์การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ภายใต้วิถีสังคมปัจจุบันในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม ผ่านเรื่องราวรูปทรง และร่องรอยธรรมชาติ ที่พบเห็นได้ทั่วไปในภาคอีสาน ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีทางศิลปะ ผ่านเทคนิคทางภาพพิมพ์เป็นผลงานที่มีลักษณะเฉพาะในรูปแบบภาพพิมพ์วัสดุและภาพพิมพ์ร่องลึก นำเสนอเป็นชุดเดียวกันน้ำหนักขาว - เทา - ดำ จำนวน 5 ชิ้น โดยมีกรอบแนวคิดและการวิเคราะห์ผลงานดังนี้

กรอบแนวความคิด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นสังคมเกษตรกรรม พึ่งพาและอยู่ร่วมกันกับสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศตามฤดูกาล ข้าพเจ้าเฝ้ามองเฝ้าสังเกตจากสภาพแวดล้อม ความแปรเปลี่ยนของสังคม เวลา วัฒนธรรมและประเพณี ความเชื่อต่างๆจากประสบการณ์ที่ได้ผ่านมาจากสังคมอีสาน สู่สังคมไทยและสังคมปัจจุบันภายใต้กรอบความคิดของการแปรเปลี่ยนของธรรมมะและธรรมชาติดันเป็นเหตุผลที่ยิ่งใหญ่ของการดำเนินชีวิตสำหรับสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์

(Truth) ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน เช่นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทำเลที่ตั้ง เป็นต้น	(Good) ประเพณีศิลปะวัฒนธรรมความเชื่อในภาคอีสาน ความงาม ความดี ความเชื่อ คือการถูกสร้างขึ้นเพื่อการดำรงอยู่ในสังคม	(Beauty) หลักสุนทรียศาสตร์ ความเชื่อในด้านปรัชญา และรูปแบบอภิปรัชญาทางศิลปะที่เกี่ยวข้อง
⇓		
(Happiness and Art) Concept = วิถีแห่งการดำรงชีวิตก่อให้เกิด ประเพณี วัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง จนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่มีคุณค่า เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างชาญฉลาด		

ภาพประกอบที่ 12 : ตารางแสดงกรอบแนวคิด

ความสำคัญของสัญลักษณ์รูปทรงที่ใช้ในผลงาน

ชาวนา อาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่พบได้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอาชีพที่เก่าแก่มาช้านานมีบุญคุณต่อพวกเราชาวไทย และชาวโลก เนื่องจากอาชีพชาวนาเป็นอาชีพเกษตรกรรมที่ผลิตข้าวเพื่อมาหล่อเลี้ยงประชากรโลก

กระบือหรือควาย เป็นสัตว์ขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง ที่มีความผูกพันกับมนุษย์มาแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ใช้เป็นแรงงานเพื่อการเกษตร การขนส่งและการคมนาคม แม้แต่ในการสงครามยังใช้ควายเป็น

พาหนะในการต่อสู้ข้าศึก เช่น การต่อสู้ของชาวบ้านบางระจัน

ดั่งกว้าง ดั่งกว้างมีความผูกพันกับมนุษย์มาอย่างยาวนาน โดยใช้ทำเป็นเครื่องประดับหรือรับประทานเป็นอาหาร อีกทั้งยังเป็นทีนิยมในการเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงด้วยในหลายพื้นที่ เพราะเหตุที่สามารถต่อสู้กันได้

เขาสัตว์ เป็นส่วนที่หลงเหลือจากร่างกายที่มีการเสื่อมสลายไปได้ตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่หลงเหลือจากสิ่งที่มีชีวิต บางพื้นที่นิยมนำไปทำเป็นเครื่องประดับและเครื่องรางของขลัง

การวิเคราะห์ผลงาน

	- ลักษณะผลงานเป็นแนวนอน - ที่มาของรูปทรง (ชวานา) - ลักษณะพื้นผิวเป็นเส้นแตกประสานกันเป็นน้ำหนัก - พื้นที่สีดำแสดงการทำงานของรูปทรง - พื้นที่สีเทาแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง
	- ลักษณะผลงานเป็นแนวนอน - ที่มาของรูปทรง (กระป๋อง) - ลักษณะพื้นผิวเป็นเส้นแตกประสานกันเป็นน้ำหนัก - พื้นที่สีดำแสดงการทำงานของรูปทรง - พื้นที่สีเทาแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง

	- ลักษณะผลงานเป็นแนวนอน - ที่มาของรูปทรง (กระป๋อง) - ลักษณะพื้นผิวเป็นเส้นแตกประสานกันเป็นน้ำหนักร - พื้นที่สีดำแสดงการทำงานของรูปทรง - พื้นที่สีเทาแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง
	- ลักษณะผลงานเป็นแนวนอน - ที่มาของรูปทรง (ดั่งกว้าง) - ลักษณะพื้นผิวเป็นเส้นแตกประสานกันเป็นน้ำหนักร - พื้นที่สีดำแสดงการทำงานของรูปทรง - พื้นที่สีเทาแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง
	- ลักษณะผลงานเป็นแนวตั้ง - ที่มาของรูปทรง (เขาสัตว์) - ลักษณะพื้นผิวเป็นเส้นแตกประสานกันเป็นน้ำหนักร - พื้นที่สีดำแสดงการทำงานของรูปทรง - พื้นที่สีเทาแสดงการทำงานของพื้นที่ว่าง

ภาพประกอบที่ 13 : ตารางแสดงทัศนธาตุในผลงาน

สรุปผลการวิเคราะห์ทัศนธาตุ

- **รูปแบบผลงาน** เป็นผลงานภาพพิมพ์เทคนิคภาพพิมพ์วัสดุและภาพพิมพ์ร่องลึก มีลักษณะเป็นแบบนามธรรม และกึ่งนามธรรม โดยมีผลงานทั้งสิ้น 5 ชิ้น

- **รูปทรง** รูปทรงในผลงานเกิดจากการประสานกันของเส้นที่ไขว้ไปไขว้มาอย่างเรียบง่ายเป็นพลวัตบนพื้นที่ว่าง ผ่านความว่างเปล่า จนเกิดเป็นสัญลักษณ์ทางรูปทรง

รูปทรงที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งมีด้วยกัน 4 รูปทรง ได้แก่ ขาวนา, กระป๋อง, ด้วงกว้าง, เขาสัตว์ โดยมีการคลี่คลายรูปทรงให้แปรเปลี่ยนไปจากรูปทรงเดิม ความสำคัญของสัญลักษณ์ที่นำมาใช้เริ่มต้นจากการมองเห็นความเรียบง่ายของวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของฟังก์ชันอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมและในธรรมชาติ ขาวนา, กระป๋อง, ด้วงกว้างและซากเขาสัตว์ ทั้ง 4 สิ่งนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงทั้งชื่อ รูปทรง หน้าที่ หรือขนาด แต่ทั้ง 4 สิ่งนี้มีสิ่งที่เหมือนกันนี้คือ เป็นสิ่งที่มีชีวิตที่มีองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลง มีการเสื่อมสลาย มีการเจริญเติบโต มีการเคลื่อนที่ไปตามสภาพเวลาและการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล อากาศ และสภาพแวดล้อม

รูปทรงและสัญลักษณ์ที่ได้จากการทำงานครั้งนี้ “ดิน” มีความสำคัญมากต่อสิ่งที่กล่าวมาเพราะมีความเกี่ยวข้องกับต่อวิถีชีวิต การพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงโดยตรง เป็นเสมือนแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ ไม่สามารถหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้

- **พื้นที่ว่าง** พื้นที่ว่างในผลงานจะประกอบไปด้วยส่วนที่อยู่ข้างหลังรูปทรง โดยจะสังเกตเห็นได้ในผลงานบริเวณที่มีน้ำหนักเข้มคือบริเวณที่ทำงานของรูปทรงส่วนพื้นที่สีเทา หรือขาวคือบริเวณการทำงานของพื้นที่ว่าง

พื้นที่ว่างถูกกำหนดโดยเส้น โดยยังคงมีความสัมพันธ์ของบรรยากาศในภาพทั้งที่เป็นส่วนด้านหน้าและด้านหลัง ลักษณะของพื้นที่ว่างและรูปทรงมีลักษณะที่เลื่อนไหลสามารถเปลี่ยนแปลงและบิดพลิ้วได้ตลอดเวลา มีการขยับเข้าหากันและปฏิเสธซึ่งกันและกัน ระหว่างพื้นที่ภายนอกและภายใน ซึ่งเป็นหลักคิดทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและศาสนาพุทธ อันเป็นศาสนาและแนวคิดหลักที่ผูกพันใน

สังคมอีสานและสังคมไทย

- **พื้นผิว** อีกสิ่งที่สำคัญมากถ้ามิได้กล่าวถึงคงมิได้นั้นคือ “ดิน” ดินมีความสำคัญมากต่อวิถีชีวิตในสังคมไทยและสังคมอีสานในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมีความผูกพันกับภูมิอากาศและทรัพยากรที่มีอยู่

พื้นผิวนบนผลงานมีลักษณะเป็นร่องรอยของเส้นแตกที่มีความแข็งแรงกระด้าง ลักษณะเหมือนรอยดินแตกและเปลือกไม้ เป็นร่องรอยที่เกิดขึ้นและกระทำโดยธรรมชาติ เป็นร่องรอยที่อิสระทั้งทิศทางและการควบคุม แต่ในขณะเดียวกันภายใต้ความอิสระนั้นยังคงมีกรอบอันยิ่งใหญ่ นั่นคือกฎของธรรมชาติซึ่งเป็นกฎกติกาที่มนุษย์คนไหนก็มิอาจเปลี่ยนแปลงได้

- **น้ำหนัก** น้ำหนักของผลงานเกิดจากการประสานกันของเส้นที่มีลักษณะแตกกว้าง ซ้อนกันเป็นชั้นๆจนเกิดเป็นมิติและรูปทรง โดยมีการกำหนดจำนวนแม่พิมพ์ไม่ต่ำกว่า 3 แม่พิมพ์ใน 1 ผลงาน

น้ำหนักที่เกิดขึ้นในผลงานสร้างมิติ ความลึก การลวงตา โดยมีรายละเอียดของเส้นและพื้นผิวเป็นผู้ควบคุมให้เกิดระยะ เกิดเรื่องราว และบรรยากาศในผลงาน

- **สี** ผลงานมีลักษณะเป็นสีขาว เทา และดำ เนื่องจากต้องการที่จะสะท้อนถึงความเป็นพลวัตในความเรียบง่ายของวิถีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆเป็นค่อยๆไป อย่างช้าๆในสังคมชนบท เนื่องจากในสภาพความเรียบง่ายนั้นสีนั้นไม่ได้มีมากมาย หรือในสภาพที่มีมากมายของสีสังกัจะผสมปนเปกันเป็นสีเดียวกันนั้นคือสีเทา เพราะสิ่งที่เกิดขึ้น เกิดจากมนุษย์ที่มีลักษณะ 2 ด้านเสมอ

สรุป

ในการค้นหาประเด็นอัตลักษณ์อีสานเพื่อนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์สรุปดังนี้ การค้นหาประเด็นทางอัตลักษณ์อีสานนั้น มีมิติที่มากมาย ทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษาและค่านิยม ประเด็นที่สำคัญที่ค้นพบอย่างหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง

สภาพอากาศของโลก การย้ายถิ่นอาศัย การปฏิวัติวิถีชีวิตของระบบการสื่อสารคมนาคม รวมไปถึงภัยสงคราม ได้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงหลายๆอย่างเข้าด้วยกัน ได้ทำลายความต่างในเรื่องของมิติ พื้นที่และเวลา ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันถี่ขึ้นและเข้มข้นขึ้น ทำให้โลกดูหดแคบเข้า ทำให้การหิบบัณฑิตผสมผสานทางวัฒนธรรมซับซ้อนและหลากหลาย สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการทบทวนค้นหาตำแหน่งของตนเอง ในอีกด้านหนึ่งเกิดการทบทวนและการสร้างความหมายใหม่ๆแก่อัตลักษณ์ นำไปสู่การเสนอค่านิยมและแบบแผนชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา ทำให้การสร้างภาพอัตลักษณ์กลายเป็นส่วนสำคัญและโหยหาอย่างมากในยุคโลกาภิวัตน์

ผู้สร้างสรรค์นำทัศนคติทางสภาพอากาศ ร่องรอย และการกระทำของเวลา ที่มีต่อพื้นผิวดิน เปลือกไม้ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาโดยการอ้างอิงรูปทรงของสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลมาเป็นตัวกำหนดในเรื่องของที่มาของรูปทรงที่ใช้ในผลงาน ผันแปรรูปทรงในรูปแบบกึ่งนามธรรม โดยมีร่องรอยของพื้นผิวที่มีการแตกร้าผสานกลมกลืนกันเกิดพื้นที่และร่องใหม่ๆ ทับซ้อนกัน สร้างมิติ รูปทรงเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2528). **ศิลปะสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชลูด นิยมเสมอ. (2542). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ประชา สุวิธานนท์. (2554). **ไทยๆ อัตลักษณ์ไทย จากไทยสู่ไทยๆ**.
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2557). **ประวัติศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2557). **ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สมมติ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2558). **การปฏิวัติสัญศาสตร์ของโซซูร์เส้นทางสู่โพสโมเดิร์นนิส**. กรุงเทพฯ : วิชาษา.

น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง]. (2531). **ความเข้าใจศิลปะ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

สงวน รอดบุญ. (2533). **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.

อัศนีย์ ชูอรุณ. (2532). **ความรู้เกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.